

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Sillen kostar nu mera 1 Dal. Tunnan: Stupa
denne penninge-cours ännu längre ner, löner Silles
fångsten ej synnerligen mödan; hwaraf det Swenska
Allmänna snart eller omsider tar märkelig stada.

Ankomne äro Skepparne John Sanger ifrån
Danff med Barlast, Robert Tod ifrån Portferon med
dito, Nicol. Elffström ifrån NewCastel med Mursten
och Slipstenar, Oke Hansson ifrån Amsterdam med
Mursten, Magnus Sjögård ifrån Enstruter med
Barlast, Jöns Ankar ifrån Christiansund med Fiske
waror och Tran, samt Onne Eilders ifrån Amsterdam
med Barlast.

Utgångne äro John Turner och Carl Machen
til Lissabon med The, Win och Brännwin, Widgert
Stonehouse, Matt. Wilson och Robert Fox til Lon-
don, Daniel Watt til Montros med Järn och Bräder.

Helsingör. Den 3 Sept. ankommo Skepparne
Claus Alderst ifrån Rotterdam, årnad til Stockholm
med Sten, Petter Grönberg ifrån Warberg til Dan-
zig, Barlastad, Anders Dahlberg ifrån Stockholm
med Tjåra. Den 4 Hans Jokim Witsot ifrån Stock-
holm til Medelshafwet med Tjåra, David Kametjer
ifrån Carlshamn til Lissabon med Bräder, Claes En-
les ifrån Wolgast til Amsterdam med Glas, Robert
Reddos ifrån London til Stockholm, Barlastad. Den
6 Daniel Winsley ifrån Hull til Stockholm Barlastad,
Peter Johansson ifrån Norköping til Amsterdam med
Canoner. Den 7 Nils Westberg ifrån Bourdeaux
til Stockholm med Win. Den 8 Lars Helgeson ifrån
Götheborg til Stockholm med Stuckegods, Peter
Gerbrands ifrån Amsterdam til Stockholm med St.
Anders Larsson ifrån Riga til Götheborg med Hampa.

Götheborgska Sagasinet.

Den 24 September 1759.

Widare Utdrag ur L' Esprit.

Helvetius, (så heter Författaren til den berömda
Boken) undersöker sedan, huruvida dygd och Quick-
het gör skäl för sitt namn, i smärre Samhälles omdömen.

Dygd eller duglighet är en färdighet at göra något,
som synnerligen bätar dessa samsfund. Om en Wetens-
kaps-Academi afsläder sig den wanliga egenmyttan,
och dömer efter almånna Interesses; ser det af et up-
lystare högmöd, och annan ensidighet. Samma bör
också sägas om alla ädelmodiga steg. Ingen gör godt
eller ondt utom affigter: hwar och en tror, at dess in-
teresse hwilar därunder. Brutus upofrade sin son
ty kärlek til Fäderneslandet, d. ä. til Rom, war större
hos honom, än til sitt barn. Han lydde sin häfti-
gaste passion, som uplyste honom om påföljden af den-
na stränghet. Men hwar behöfs i vår tid, at förkla-
ra så beniga exempel? Jag wil hålla mig wid de al-
männe.

En man upofrar all sin ägendom, för at frelsa en
brottlig fånginge från förtjenta straff: Han ältas,
hedras och wördas af hela sin släkt, och wäl af flera.
Det war en dygdig Karl, heter det, fast han är wer-
teligen helt orätmatig, och syndar mot almånna sä-
kerheten. En

En Minister wil ej framdraga en odugelig Anhö-
rig: hålles han ej för onyttig, för Hatare af männis-
kjer, för grym och skamlös? Wil han heta wänkar,
måtte han med tusend orätta medel köpa den äran.

En Far skaffar sin son Generals-ämbete, och till-
bedes af hela sin släkt. Hufvud at styra en Rigs-
här kan han ej skaffa honom. Hvad fördömeligare
synd emot en hel Nation, än en så dygdig gerning?

Et Samhälle agtar eller förag'ar ej andra tankar,
än de som jämkas, eller strida med des' egna. Det
låter ock leda sig af den rang, hvilken Ensliden tillkom-
mer på den orten. Infall äro samma dom underka-
stade, som Stats- eller partiska Frister. En Philo-
soph, som sälstapas af Småherrar, är alltid lögelig i
dessa Samhället.

Som olika samquäm sätta olika värde på wissa
kundskaper, för deras olika passioner; så bidrager ock
ståndens olikhet ej mindre därtill. Man säger rättel-
gen, at en rang hatar, hwad en annan rosar. En
Krigsluf och en Handlande ordkastas: en Stånds-
Person hörer därpå. Den förste ropar om belägrin-
gar, den andre sladder om Indigo, Sidentng, Socker
och Cacao: ingen höres med det nöge, som en Intre-
gueur, det är på Swenska en Stålm. Han håller sig
wid bekanta saker, smikrar säsången, och intresserar
med sit tal. I almänhet föragtar man til och med
selskwa Quickheten hos en Karl af mindre rang. Om
en förnäm Herre är dum, hatar och förnedrar han al-
tid en quick Poet: fast en borgelig Filnad allenast är
imellan de store och små Medborgare; men en natur-
lig mellan et quikt och dumt hufvud. Föragt är en
werkau af högmod och ofunnighet. Personliga inter-
esser

etter är en almän Stämpel-mästare på wett och för-
sensf. Hela riktigheten af människliga domar beror
på godt förstånd imellan deras och det almänna interesset.

Ytterligare visar Författaren Filnaden mellan det
Almännas och smärre Samhällens omdömen. De
sednare äro alltid i något mål förbundne med almänhe-
ten: de äga twänne affigter, en samsält och swagare,
en serfild och starkare. Här af följer, at sadane säl-
stap råla tankar af tu slag. Et rörer almänna saker,
som Handel, Wetenskaper och Konst, lagar, Krig och
politiska Förfatningar: Wärdiga mål för publiken,
men mindre agtade af wissa samquäm. Det andra
rörer serfilda Interresset, folkets egen smak, affmak, nö-
gen och förslag. Ju flere tankar, man strapar ihop,
af den mögliga arten, ju quickare anses man af det
intresserade samhället. Almänheten kan ej fördraga
samma läten. Röstn är god i en Kamare, fast ej på
Theatren. Den som will behaga i stora werlden, bör
ej fördjupa sig i något, men flyga från ämne til ämne.
Han bör äga lumpen, men ärskillig insigt, och weta
något i alt. Annat älskar Publiken: Denne stränge
Domare fodrar mindre widd, än djuphet. Och den
sednare måtte desputan måtas efter des' angelägenhet.

En Handlande i sit Contoir, (a) tror at hela werlden
sflösfätter sig med det samma, som Han: ej olif Klo-
sterfrun, som loyp ut i sladderstugan, och sade til den
seste främmande, som ankom: Weten I at Mor Ca-
silla och Theresia nyligen waret i här på hwarandra?
I förwänan Er häröfwer. Hvad? Weten I innet af de-
ras tråta? Hwadän kommen I då? Wi äre allesam-
man mer och mindre like denna Klosterfru. Hela werl-
den bör efter wår phantasi tänka på det samma, som wi

Om

(a) Det är icke jag, utan Helvetius, som så tänker.

Om en Hofman weste, hwad en Philasoph i granngården dömer om des intriquer, stämplingar och fångna upptåg; eller rättare, at han alsintet tänker därpå: Skulle Han ej mindre håpna därwid, än Romungen i Pegu, som frågade en Venetian, hwad Kongen i Benedig het, och fick til swar: Wi hafwe ingen. Detta swar ansåg Han så lögeligt, at Han så nära döurat af löge. Mången liknar Geographen i China, som tilflog större delen af Cartan, til sit Fädernesland, och satte resten af Asien, med hela Africa, America och Europa på det lilla stycket, som war öfrigt.

Anmärkingar, rörande Swenska Rättskrifningen, i synnerhet 3, 4, 5 och 6 Reglan wid förste Grundsatsen.

Dessa äro mig tilstålta från Herr Magister, Peter Lor. Enander, och införas med all förbindelig erkänsla, och änu större opartiskhet. Om grundsatsen, under hwilken minä reglor flyddas, ej gynnade mit Skrifätt, hade jag icke det ringaste at erinra mot påföljberna, som blifwa efter första Reglan, at skrifwa san, al, eet, arr, i ställe för sann, all, et, at; och efter den tredje, at skrifwa hahl, lubricus, m. m. Nu kommer jag til selswa Reglorna.

1. Reglan.

De flytande Consonanter, eller L, M, N, fördublas aldrig uti slutet på et ord. Orsaken; ingen Consonant har lif, eller kan utnåmnas, utom tilhjelp af någon vocal: Om B skal höras, har jag nödigt et E. Men någre Consonanter hafwa sin utnåmnare före sig, såsom L, M, N, hwilke

ljuda som el, em, en. Dessas ljud stadnar ej uti utnåmnaren eller ljudaren, efter han går förut: och därför ljuda de altid dubbelt, om ingen vocal följer. Men de som hafwa sin utnåmnare efter sig, som B, D, G, K, P, L, V, stadna uti ljudaren, at de uti åndan, ellet midt uti orden aldrig ljuda dubbelt, utan då de blifwa werkeligen fördublade. Saken blir begripelig genom exempel: Tup låter, som det skrifwes, med et P: ty det dubla ljudet hindras genom e, som följer p. Wil jag hjelpa detta; lägges nödwändigte et P til, som tager förenämnda hinder ur wagen; och då heter och skrifwes det Tupp.

2. Regl.

När uttalet fodrar dubla Consonanter, måste de alle utan åtskilnad skrifwas dubla, om en vocal följer in uti orden. Ty låt vara, at consonanten wore flytande; så mister han likwäl, genom vocalen, som följer, sit dubla ljud. Uti ordet san förlorar intet af sig sself igenom förbindelsen med a, som sker med utnåmnaren, det är med a i stället för e. Men om jag skrifwer ordet samma med et n; så behåller icke det ena n sit dubla ljud: ty det mister något genom förbindelsen med det följande a; hwarföre den mistningen måste ersättas med et annat n. Samma händer de öfriga orden, som slutas med l, m, eller n.

3. Regl.

Enstafwiga ord, hwilka slutas med förenämde flytande consonanter, fodra et h framför sig, i fall at utnåmnaren eller ljudaren har eftertryck eller den så kallade Tonus. Ty annars hade twåtydighet rum uti hal, fal, skal, och flera

flera dylika ord. *S* lägger här lifasom et besfel på dessa consonanter, då de ej böra äga sin dubla kraft.

4. Regl.

S, *R* och *S* komma ej under samma råbning, emedan de hafwa sin utnåmnare både för och efter, och ljuda som *esse*, *erre*, *esse*. Dessa böra fördenskul alltid fördublas, när ljudet så fodrat.

Småfäker.

En liten Roman i 12mo, öfversadt ifrån Ängelskan, och kallad *Henriette*, är i Amsterdam utgifwen på Fransiska år 1759. Piecen har vunnet mycket bifall i Ängeland, och är författad af et Fruntimmer, som högagtas för flera dylika Skrifter. *Henrietta* är en ungdom, född af Förälbrar, som blifwet med de sinas ominne gifte. Hon har en Bror, som är stadd utom Rifet. Sedan hon förlorat Far och Mor, blir hon wårdslösad af sine slägtingar, som ägde utmärkt anseende. En Faster til Hånnes Far tager hånne omsider til sig; men wil twinga hånne, at gifta sig med en Person, för hwilken hon hade mindre agtning, och tilifika ändra sin religion. *Henrietta* råddar sig som hon kan, och kommer til London, hwarest hon finner sig i början nog brydd. Hon besluter strax, at taga tjenst an, och således undwika de faror, som hota des ungdom; hon upförer sig wissligen. Andteligen far hon öfwer til Frankrike med den Frun, som hon upwaktade, och träffar sin Bror, som hon ej sedt ifrån sin barnedom. Den samme ledsagar en ung Herre, som blir kär i wår *Henrietta*. Brodren måste för sin heder sätta sig emot denna sinnes rörelse. Men alle tre fara til Ängeland åter, där *Henrietta* kommer i nåd hos sin förnä-

förnäma Farfaster genom sin Broders åtgärd. *Kärningen* försäkrar dem om all sin ägendom, och wår älskars Fader samtöcker til giftermålet med *Henrietta*. Sedan innehåller denna Röna Roman, och ho twiflar, at Historien ju är öfwermåttan rolig? Wålningarne äro wäl hålna wid magt, och skriffättet ej oanständigt. Swad stada för det almånna, at Boken ej finnes hos Winbergen?

Söljande wakra tankar hafwa nyligen wisat sig wid Herr *Ditmers* och *Mamsel Liedgrens* högrideliga Sörening, och förråda wår wanligen lyckelige Skald, Herr *Mag. Öhrwall*.

När dygden är det enda mål
För wåra tankars drift och iswer;
När lasten ej med stulet prål
En falsk och flygtig ro os gifwer;
När jammets lugn wår lycka gör;
Då är wårt lif ej mer en börda:
Wi så så ömwig glädje stöda,
At den med tiden ej uphör.

Gör afund åran mindre stor;
En dygdig ler at al des möda;
Ty dygden som är årans mor,
Kan ej et dödligt foster söda.
Nej; Dygden i sig sjelf är det,
Som ock kan sjelfwa afund mörda,
Som gör at mången måste wörda
Emot sig sjelf des majestät.

En dygdig wet sig vara stapt,
 At wåns och nåstans wålfärd söka.
 Han tror den dagen vara tapt,
 Då han ej wånners wål kan öka.
 Sål den som har en dygdig wån!
 Då den sit hela hjerta gifwer;
 Ej något öde honom drifwer,
 At sedan taga det igen.

Om dygden gör en wånskap stor;
 Swad magt lär hon i kärlek föra?
 Jag felar intet om jag tror,
 At hon i kärlek alt kan göra:
 Och gör hon det; ach huru någd
 En Wån den andra Wånnen finner,
 Och i des famn de segrar vinner,
 Som tappas strax med lika frögd!

I dag har Dygden gjort et Par
 Af swånne sina egna Wånnar.
 Wår Brudgums dygd är uppenbar,
 Och hwem är som ej Brudens känner?
 Jag dånstlar, hoppas och jag bet,
 At de af Himlens rika nåde
 Må taga, mos, den sålhet både,
 Som Himlen sina egna ger!

Syncretismus.

Fit Syncretismus, si quando Cretes amici
 Fiunt; Hæreticos effice; nullus erit,

Swad Nytt i Staden?

den 24 September 1759.

Rundbrefser.

Huru flygtiga äro denna werldens ägodelar? Swad
 beständighet äro gods och rikedomar underkastade?
 Mål, som hela werlden efterjazar, men antingen ej
 finner, eller åtminstone finner mindre swarande mot
 et inbillat värde. Utom djupsunnigare tankar förkun-
 nar jag några Hemman, som wyligen tillhört Herr
 Thornton, men wörda endera dagen ho wet hwilken
 Köpman? Dessa äro

1. **Hallinghö**, et helt Hemman, af Frelse-natur,
 samt i Bällebygds Härad och Björketorps Soken be-
 läget. Gården räntar årligen 48 Dal. S:mt i hwi-
 ta penningar, utom 16 lask Alwed och 4 Steppor Ros-
 wor. Desutan måste Åboerne spinna för Husbonden 8
 marker Lin, och lossa 10 Fott, Honom och bordet til heber.

2. **Habeck**, et dito Skatte-Frelse, i samma Hä-
 rad och Soken beläget. Bønderne äga Besittings-
 rätten, men Patta 48 Dal. S:mt, och spinna 8 marker.

3. **Sylta**, Öfwergården, en hel och ren Frelse-
 gård, i Åsthemis Härad och Soken belägen: hwarom
 ännu underrättelse gifwes hos Afledne Thorntons
 Afsingar.

Desse påminna ock alla, som hafwa panter i före-
 nämnda sterckhus, at genast infria dem: i widrig hän-
 delse komma de lagligen at försäljas.

Hos Herr Joh. Fred. Sponserser är synnerligen
 godt, fint och hwitt Hwetemjöl til köps i Tjerdingar och
 Hålfstunnor.